

Handleplan for læsning

Borbjerg Skole

Udarbejdet af

Læsevejleder Dorthe Brødbæk

Foråret 2011

1. udgave

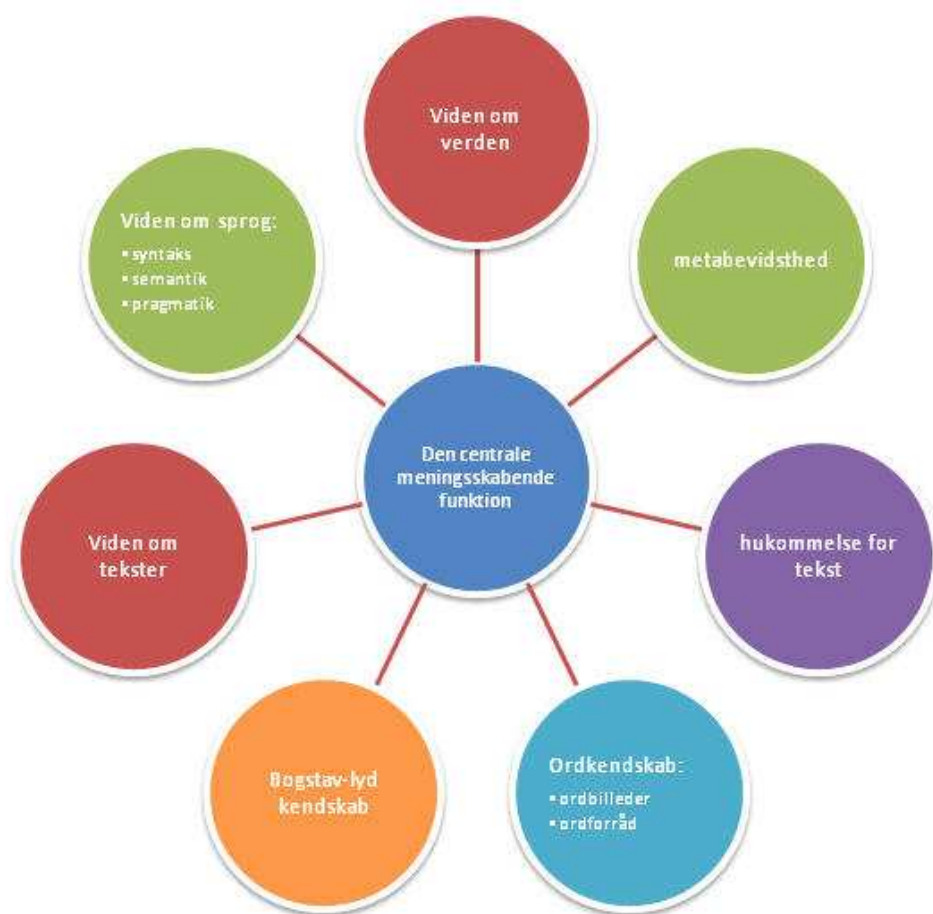
Indholdsfortegnelse

Forord	3
Skolens syn på læsning	3
Skolens opbygning	4
Skolens handleplan for læsning	4
A. Skolens indsats for læsning	4
A 1. Mål og indsats for læsning i almenundervisningen	4
Mål for læsning på Borbjerg Skole:	4
Læsebånd – en fælles indsats	4
Indskolingen	6
Mellemlinjetrinnene 4. – 7. kl.	13
A 2. Den forebyggende og foregribende indsats overfor elever i risiko for læsevanskeligheder	18
A 3. Indsats over for tosprogede elever	19
A 4. Overgange og sammenhænge	20
Dagtilbud og skole/SFH	20
Ved lærerskift	20
Ved skoleskift	21
Skole og SFH	21
B. Evaluering af læsning	23
C. Organisering og ansvarsfordeling	25
C 1. Dansk læreren og faglærerne	25
C 2. Skolens læsevejleder	26
C 3. Pædagogisk læringscenters funktion	27
C 4. Støttecentrets funktion	27
C 5. Skolefritidshjem SFH	27
C 6. Forældresamarbejde	27
D. Kompetenceudvikling og videndeling	28
Bilag 1	29
Bilag 2	30
Bilag 3	32

Forord

Skolens syn på læsning

Læsning er en proces der kræver mange delkomponenter. Skolen tager i sin forståelse af læseprocessen udgangspunkt i Ehris læseprocesmodel¹.

Læseudvikling betragtes som en del af skriftsprogsudviklingen. Skriftsprogsudviklingen er som en trebenet taburet, hvor læse-, skrive- og staveudvikling udgør hver sit ben, som skriftsproget hviler på.

Læseudviklingen beskrives i indskolingen og til dels på mellemtrinnet ud fra Læseudviklingsskemaet (LUS).

Skriveudviklingen beskrives ud fra Otzens model over skriveudviklingstrin² (bilag 1)

Staveudviklingen beskrives ud fra Zieglers fem stavetrin³ (bilag 2)

¹ Efter Brudholm, 2002, s. 25

² Bohr m.fl., 2006, s. 4-5

Der lægges stor vægt på at eleverne har gjort erfaringer med skriftsproget, før de møder i skolen, og at disse erfaringer er forskellige fra barn til barn.

De enkelte mål der er fastsat under hvert klassetrin er vejledende. Der vil altid være elever, der er længere, og elever, der ikke er nået så langt i deres skriftsproglige udvikling. Det tages der højde for i undervisningen gennem undervisningsdifferentiering.

Skolens opbygning

Skolen er opdelt i to klynger. Klynge 1 består af børnehaveklasse, 1., 2. og 3. klasse og betegnes som indskolingen. Klynge 2 består af 4.-7. klasse og betegnes som mellemtrinnet. Lærerne arbejder klyngeopdelt, hvilket vil sige, at lærerne enten underviser i indskolingen eller på mellemtrinnet. Enkelte lærere har timer i begge klynger.

Skolens handleplan for læsning

Skolens handleplan for læsning er udarbejdet i foråret 2011 på baggrund af Holstebro Kommunes handleplan for læsning. Handleplanen er et aktivt redskab i forhold til elevernes tilegnelse af skriftsproglige færdigheder.

Ord markeret med * forklares i ordlisten

Handleplanen evalueres årligt på det sidste pædagogiskrådsmøde, hvor en revision og behov for nye tiltag drøftes.

A. Skolens indsats for læsning

A 1. Mål og indsats for læsning i almenundervisningen

Mål for læsning på Borbjerg Skole:

- At den enkelte elev opnår læse- og skrive lyst og at denne bevares gennem hele skoleforløbet
- At den enkelte elev udfordres passende i forhold til sin læse-, stave- og skriveudvikling og eget potentiale
- At den enkelte elev oplever, at læsning og skrivning kan give oplevelser og viden
- At den enkelte elev gennem hele skoleforløbet vedligeholder, videreudvikler og anvender fleksible læse- og skrivefærdigheder som baggrund for kundskabstilegnelse i alle skolens fag

Læsebånd – en fælles indsats

Mål for læsebåndet:

- At give eleverne gode læsevaner
- At styrke elevernes læselyst
- At eleverne opdager at læsning kan give oplevelser og viden
- At styrke deres læsekompetence
- At speede læsehastigheden op
- At arbejde med faglig læsning
- At skabe ro/hygge og tid til fordybelse i forbindelse med læsning

³ Ziegler, 1993

Læsebånd i praksis:

- Fælles for alle årgange er 20 minutters læsning med 1 lærer pr. klasse fire dage om ugen.
- Børnehaveklassen og 1. klasse har oplæsning som omdrejningspunkt i begyndelsen. For begge klasser gælder det, at de efterhånden læser selvstændigt.
- Elever med særlige læsevanskeligheder læser med en voksen på gangen – eller støttes vha. oplæsning fra fx superbogen.dk, materialebasen eller lydbånd.
- 4. klasse læser én dag om ugen for deres venskabsklasse (bh. klassen).

Forslag til læseaktiviteter:

- Oplæsning
- Selvstændiglæsning af skønlitterære /faglitterære tekster
- Læsning af fællesbøger
- Gruppelæsning/ makkerlæsning
- Føre regnskab over hvad og hvor meget, der er blevet læst

Lærerens rolle:

- I samarbejde med eleverne at finde det enkelte barns læseniveau (bøger i passende lix- eller lettal – ikke for svære)
- I samarbejde med eleven at sørge for, at der altid er læsestof nok
- At lave en løbende evaluering af sværhedsgrad for den enkelte elev
- Løbende at orientere forældrene om nye tiltag.
- At gøre forældre og elever opmærksomme på, at det ikke erstatter den daglige læsning hjemme, men skal ses som et ekstra løft for læsning.
- At arbejde med at kvalificere strategier for læsebåndet

Evaluering:

- Der skal evalueres løbende både omkring forløbet og elevernes evt. forbedring. Eleverne bør medinddrages i evalueringen.

Indskolingen

Børnehaveklassen

I slutningen af børnehaveklasse skal eleverne have tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til:

Det talte sprog:

- Deltage i samtale og kunne veksle mellem at lytte og ytre sig
- Have opmærksomhed på sprogets forskellige funktioner og tilpasse sproget til forskellige situationer
- Tale om sprog
- Samtale om indholdet i tekster
- Fortælle om egne oplevelser i sammenhængende form
- Lytte til oplæsning og fortalte historier og genfortælle tekstens indhold
- Fortælle situationsuafhængige historier ud fra billeder eller hørte historier
- Videreudvikle og nuancere ordforråd og begrebsforståelse

Det skrevne sprog:

- Lege og improvisere med rim, rytme, sproglyde og ord
- Have kendskab til bogstavernes navn, form og lyd
- Lege og eksperimentere med sætnings- og orddannelse
- Lege og eksperimentere med skrift og skrevne meddelelser som middel til kommunikation
- Bruge bogstaver og eksperimentere med ord og sætninger i egen håndskrift og på computer (Leg og skriv-fasen)
- Eksperimentere med forskellige af hverdagens skrivegenrer
- Eksperimentere med at læse små tekster
- Kende den rigtige læseretning og læse ord ud fra første bogstav (LUS pkt. 6)
- Vide at der er sammenhæng mellem tale- og skriftsprog

Der arbejdes med:

- Bogstavgennemgang for alle elever
- Legelæsning og legeskrivning
- Rim og remser
- Begyndende selvstændig skrivning ved hjælp af børnestavning
- Oplæsning
- Ord og begreber
- Sproglig opmærksomhed, herunder forlydsgenkendelse, bestemmelse af antal stavelser

Materialer:

- Hop om bord i lyd og ord
- På vej mod den første læsning

Evaluerings:

- KTI tages af børnehaveklasseleder i aug/sept
- Elbros sprogtest i aug/sept og igen i apr/maj
- Portefølje
- Elevplan

Børnehaveklasselederen er opmærksom på manglende bogstavkendskab og fonologisk opmærksomhed, samt forsinket sprogforståelse og et lille ordforråd, der kan indikere, at et barn er risiko for at udvikle læsevanskeligheder. På baggrund af sin viden om det enkelte barns sproglige kompetence tilrettelægger og

gennemfører børnehaveklasselederen i samarbejde med læsevejlederen forebyggende* og foregribende* undervisning. I skoleåret 11/12 deltager læsevejlederen to lektioner i ugen fra jul og frem til sommerferien.

Hvis det vides, hvem der er kommende klasselærer i 1. klasse, overtager han/hun undervisningen i børnehaveklassen en time om ugen fra jul og frem til sommerferien. Det sker for at skabe bedre sammenhæng mellem børnehaveklassen og 1. klasse.

1.klasse

I slutningen af 1. klasse skal eleverne have tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til:

Det talte sprog:

- Bruge talesproget i samtale og samarbejde og kunne veksle mellem at lytte og at ytre sig
- Udvikle ordforråd, begreber og faglige udtryk
- Referere og fortælle om hørte tekster eller oplevelser uden hjælp
- Lytte med forståelse til oplæsning og fortælling og genfortælle indholdet

Læsning:

- Anvende forskellige afkodningsstrategier (LUS pkt. 10)
- Søge forklaring på ukendte ord
- Genfortælle indholdet og udtrykke forståelse for det læste
- Læse enkle tekster med forståelse (lettal 11-13, lix 5-10)
- Have et funktionelt bogstavkendskab

Skrivning:

- Skrive enkle fiktive og små sagtekster med et simpelt indhold
- Skriv løs-fasen, hvor der fortælles kronologisk og skrives associativt og talesprogsagtigt med ufuldstændig syntaks

Stavning:

- Gengive antal stavelser i ord
- Danne sammensatte ord
- Gengive antal lyde i et ord (3-4 lyde)
- Omsætte sproglyd til bogstaver (Stavetrin 1)

Der arbejdes med følgende:

- Bogstavennemgang for de elever, der har behov
- Læsestrategier
- Stavelsesdeling
- Selvstændig skrivning og børnestavning
- Selvstændig læsning herunder f.eks. makkerlæsning, gruppelæsning og læseteater
- Fælles læsning, hvor der arbejdes med læseforståelse
- 120 ord (ordene med 2-3 bogstaver)
- Ord, begreber og talemåder

Materialer:

- Den første læsning
- Læseugler
- Bogkasser fra CFU
- Kiwi-kasser og andre letlæsningsbøger fra biblioteket

Evaluerings:

- OS64 tages i marts af dansklærer
- Portefølje
- Elevplan

2.kl.

I slutningen af 2. klasse skal eleverne have tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til:

Det talte sprog:

- Fremlægge og dramatisere
- Læse enkle tekster med god artikulation
- Beskrive viden om enkle emner
- Lytte med forståelse til oplæsning og fortælling og genfortælle indholdet
- Improvisere og eksperimentere med kropssprog og stemme
- Forstå enkle norske og svenske ord og udtryk

Læsning:

- Anvende sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af alderssvarende tekster (LUS punkt 12)
- Læse alderssvarende tekster svarende til lettal 15-17 / lix 8-13
- Finde og udvælge bøger til egen læsning
- Anvende relevante og brugbare læsemåder (forberedt læsning, højtlesning, stillelæsning, fri selvstændig læsning og skærmlæsning)

Skrivning

- skrive enkelte tekster om egne oplevelser, skrive ud fra fantasi, billeder, læste tekster i enkle fiktive genrer som historie og eventyr
- Skriv løs-fasen, hvor der fortælles kronologisk med begyndende bevidsthed om forskellige genrer og med begyndende disponering af egne tekster
- Anvende tekstbehandling i skriveprocessen

Stavning

- Udnytte det fonematiske princip og stave lydret (Stavetrin 2)
- Vide at ikke alle ord staves som de lyder

Der arbejdes med følgende:

- Læsestrategier
- Lyde, herunder endelser, kineserlyde, konsonantklynger i forlyd og indlyd
- Selvstændig skrivning med begyndende fokus på indhold
- Børnestavning og overgangen til mere korrekt stavning
- Begyndende opmærksomhed på korrekt sprogbrug i egne og andres tekster
- Begyndende faglig læsning
- 120 ord fortsat fra 1. kl.

Anbefalede materialer:

- Springbrættet fra midt i 2. kl.
- De små fagbøger
- Det fille det falle (læsebog)
- Evt. Stav 2

Evaluering:

- National test i læsning
- OS 120 tages i marts af dansklærer
- ST2 tages i marts af dansklærer
- Portefølje

- Elevplan

3. klasse

I slutningen af 3. klasse skal eleverne have tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til:

Det talte sporg:

- Bruge talesproget i samtale, samarbejde og diskussion
- Fortælle, forklare og fremlægge
- Læse tekster op med tydelig artikulation og betoning
- Lytte aktivt til andre og følge op med spørgsmål og respons
- Videreudvikle ordforråd, begreber og faglige udtryk

Læsning:

- Søgelæse – dvs. finde ønskede oplysninger i kendt og ukendt tekst (LUS punkt 14)
- Læse alderssvarende skøn- og faglitteratur og digitale tekster flydende med god forståelse (LUS punkt 15)
- Læse tekster svarende til lix 15-20
- Forstå en arbejdsbeskrivelse i dansk eller matematik
- Tilegne sig viden og indsigt gennem læsning
- Tilpasse læsehastighed og læsemåde til formål, genre og sværhedsgrad

Skrivning:

- Skrive en begyndende sammenhængende håndskrift
- Vide, hvad en sætning er, og kende forskellige ordklasser
- Skrive sammenhængende fiktions tekster
- Planlægge og strukturere egen tekster
- Skrive svarende til skriv med idé-fasen, hvor fortæller og tid fastholdes, og brugen af "og" og "og så" begrænses
- Anvende grundlæggende tekstbehandling

Stavning:

- Udnytte det fonematiske princip svarende til stavetrin 2, men med begyndende opmærksomhed på forvekslingskonsonanter, korte og lange vokaler, vokalforvekslinger, små og store bogstaver, navneords og udsagnsords endelser
- Anvende afsnit og enkel tegnsætning

Der arbejdes med:

- Læsestrategier
- Læsemetoder, herunder søgelæsning, skimning og skærmlæsning
- Faglig læsning
- Sprogkorrekthed i egne og andres tekster
- Selvstændig skrivning med fokus på planlægning (idémylder, mindmap etc.), strukturering, indhold samt fastholdelse af fortæller og tid
- Ordkendskab og faglige udtryk
- 120 ord, forvekslingskonsonanter, konsonanter i forlyd, korte og lange vokaler, vokalforvekslinger, små og store bogstaver, morfemer og ords stamform, navneords og udsagnsords endelser samt korrekturlæsning

Materialer

- Springbrættet
- Over stok og sten (Læsebog)
- Når bogstaver mødes

- De små fagbøger
- Mappe med søgelæsningsopgaver

Evaluering:

- DVO screening tages i august af dansklærer
- SL60 tages i marts af dansklærer
- ST3 tages i efteråret og i marts af dansklærer
- Portefølje
- Elevplan

Mellemtrinnet 4. – 7. kl.

4. klasse

I slutningen af 4. klasse skal eleverne have tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til:

Det talte sprog:

- Fortælle, forklare, kommentere, interviewe og fremlægge
- Bruge talesproget i samtale, samarbejde og diskussion og fungere som ordstyrer i en gruppe
- Læse tekster op med tydelig artikulation og betoning
- Lytte aktivt til andre og følge op med spørgsmål og respons
- Videreudvikle ordforråd, begreber og faglige udtryk

Læsning:

- læse en instruktion, arbejdsbeskrivelse, opskrift eller matematikopgave i flere led og vise forståelse gennem handling (LUS punkt 16)
- anvende sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af kendte og nye ord
- læse sprogligt udviklende tekster og bruge forskellige læseforståelsesstrategier
- søge ordforklaring til forståelse af ord og fagudtryk
- kende forskellige læseteknikker
- tilpasse læsehastighed, præcision og læsemåde til formål, genre og sværhedsgrad
- udtrykke forståelse af det læste mundtligt og skriftligt
- læse skøn- og faglitteratur og digitale tekster svarende til lix 20-25
- læse sig til faglig viden i alle fag
- søge og vælge skøn- og faglitteratur på bibliotek og i digitale medier

Skrivning:

- Skrive sammenhængende fiktions- og fagtekster i flere genrer
- Søge information i digitale og trykte tekster og planlægge den efterfølgende skrivning
- Skriv med idé-fasen, hvor der skrives berettende og refererende med fokus på indholdssiden og med bevidsthed om en modtager, fortæller og tid fastholdes og ordvalget varieres
- Anvende punktum og afsnit til at markere pause
- Skrive med begyndende bevidsthed om enkel tegnsætning som komma og anførselstegn til markering af direkte tale
- Bruge skrivning til at fastholde og strukturere ideer og tanker
- Skrive med sammenbundet og funktionel håndskrift
- Anvende grundlæggende tekstbehandling

Stavning:

- Udnytte viden om lydfølgerregler svarende til stavetrin 3

Der arbejdes med:

- Ordforråd, begreber, læse- og forståelsesstrategier i de enkelte fag
- Lydfølgerregler: forvekslingskonsonanter, konsonanter i forlyd, korte og lange vokaler, vokalforvekslinger, små og store bogstaver, morfemer og ords stamform, navneords, udsagnsords og tillægsords endelser samt korrekturlæsning
- Læseteknikker, læseforståelsesstrategier, læsehastighed

Evaluerings:

- National test i læsning
- SL40 tages i marts af dansklærer

- ST4 tages i efterår og i marts af dansklærer
- Portefølje
- Elevplan

5. klasse

I slutningen af 5. klasse skal eleverne have tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til:

Det talte sprog:

- Bruge talesproget forståeligt og klart i samtale, samarbejde og diskussion og fungere som ordstyrer
- Udvikle et nuanceret ord- og begrebsforråd
- Argumentere, debattere og informere
- Læse op med tydelig artikulation og betoning
- Bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel afpasset efter genre og formål

Læsning:

- forstå indholdet i udenlandske film og naturprogrammer ved hjælp af underteksterne (LUS punkt 17)
- beherske sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af kendte og nye ord i forskellige teksttyper
- læse sprogligt udviklende tekster og bruge varierede læseforståelsesstrategier
- søge forklaringer på ord og fagudtryk i trykte og elektroniske ordbøger
- anvende forskellige læseteknikker
- udvikle læsehastighed og tilpasse læsemåde til genre og sværhedsgrad
- fastholde hovedindholdet af det læste i skriftlig form
- læse alderssvarende skøn- og faglitteratur og digitale tekster (lix 25-30) hurtigt og sikkert med god forståelse og indlevelse
- læse sig til faglig viden i alle fag
- læse med øget bevidsthed om eget udbytte af det læste
- udvikle og vedligeholde hensigtsmæssige læserutiner og oparbejde læsekultur
- søge og vælge skøn- og faglitteratur på bibliotek og internettet til egen læsning og opgaveløsning

Skrivning:

- skrive svarende til skriv med overblik-fasen
- strukturere og skrive tekster i forskellig fiktive og ikke-fiktive genrer
- indsamle og disponere sot tør skrivning samt skrive fra ide til færdig tekst
- strukturere og variere eget skriftsprog og skabe sammenhæng mellem sætninger og afsnit
- skrive kommenterende, forklarende og argumenterende emd ordforråd tilpasset forskellige teksttyper
- skrive med sammenbunden og funktionel håndskrift
- kunne søge hensigtsmæssigt på internettet og bruge tekstbehandling varieret i egne skriveprocesser
- bruge skrivning bevidst som støtte for tænkning

Stavning:

- stave alle almindelige ord sikkert og bruge korrekte bøjningsformer svarende til stavetrin 4 (det morfematiske princip)
- anvende afsnit og hensigtsmæssig tegnsætning

Der arbejdes med:

-

Evaluerings:

- ST5 tages i efteråret og marts af dansklærer
- LÆS5 tages i februar af dansklærer

- Portefølje
- Elevplan

6. klasse

I slutningen af 6. klasse skal eleverne have tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til:

Det talte sprog:

- Bruge talesproget forståeligt og klart i samtale, samarbejde og diskussion og fungere som ordstyrer
- Udvikle et nuanceret ord- og begrebsforråd
- Argumentere, debattere og informere
- Læse op med tydelig artikulation og betoning
- Bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel afpasset efter genre og formål

Læsning:

- beherske sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af kendte og nye ord i forskellige teksttyper
- læse sprogligt udviklende tekster og bruge varierede læseforståelsesstrategier
- søge forklaringer på ord og fagudtryk i trykte og elektroniske ordbøger
- anvende forskellige læseteknikker
- udvikle læsehastighed og tilpasse læsemåde til genre og sværhedsgrad
- fastholde hovedindholdet af det læste i skriftlig form
- læse alderssvarende skøn- og faglitteratur og digitale tekster (lix 30-35) hurtigt og sikkert med god forståelse og indlevelse (LUS punkt 18a)
- læse sig til faglig viden i alle fag
- læse med øget bevidsthed om eget udbytte af det læste
- udvikle og vedligeholde hensigtsmæssige læserutiner og oparbejde læsekultur
- søge og vælge skøn- og faglitteratur på bibliotek og internettet til egen læsning og opgaveløsning

Skrivning:

- skrive svarende til skriv med overblik-fasen
- strukturere og skrive tekster i forskellig fiktive og ikke-fiktive genrer
- indsamle og disponere sot tør skrivning samt skrive fra ide til færdig tekst
- strukturere og variere eget skriftsprog og skabe sammenhæng mellem sætninger og afsnit
- skrive kommenterende, forklarende og argumenterende emd ordforråd tilpasset forskellige teksttyper
- skrive med sammenbunden og funktionel håndskrift
- kunne søge hensigtsmæssigt på internettet og bruge tekstbehandling varieret i egne skriveprocesser
- bruge skrivning bevidst som støtte for tænkning

Stavning:

- stave alle almindelige ord sikkert og bruge korrekte bøjningsformer svarende til stavetrin 4 (det morfematiske princip)
- anvende afsnit og hensigtsmæssig tegnsætning

Der arbejdes med:

-

Evaluerings:

- ST6 tages i efteråret og marts af dansklærer
- TL1 tages i september af dansklærer

- National test i læsning
- Portefølje
- Elevplan

7. klasse

I slutningen af 7. klasse skal eleverne have tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til:

Det talte sprog:

- Udvikle et nuanceret ord- og begrebsforråd

Læsning:

- Anvende hensigtsmæssige læseteknikker, læsemåder
- Læse sig til viden i fagbøger

Skrivning:

- Skrive svarende til skriv med overblik-fasen

Stavning:

- Stave alle almindelige ord sikkert og bruge korrekte bøjningsformer svarende til stavetrin 4 (det morfematiske princip)
- anvende afsnit og hensigtsmæssig tegnsætning

Der arbejdes med:

-

Evaluering:

- TL2 tages i september af dansklærer
- ST7 tages i efteråret og i marts af dansklærer
- Portefølje
- Elevplan

A 2. Den forebyggende og foregribende indsats overfor elever i risiko for læsevanskeligheder

I skoleåret 11/12 deltager læsevejlederen i en dansktime ugentligt i 1. klasse fra august til jul, desuden har læsevejlederen en skemalagt undervisningslektion, hvor elever i risiko for læsevanskeligheder fra 1. klasse vil blive tilbudt et specielt tilrettelagt undervisningsforløb

Fra jul og til sommerferien bruges læsevejlederens to skemalagte timer i børnehaveklassen, hvor der er mulighed for både at deltage i klassen og tage enkelt elever eller gruppe ud af den normale undervisning og tilbyde et specielt tilrettelagt undervisningsforløb

Efter DVO-screeningen i 3. klasse tilbydes elever i risiko for læsevanskeligheder et kursus, hvor der anvendes materiale fra VAKS

A 3.Indsats over for tosprogede elever

I skoleåret 2011/12 har Borbjerg Skole ingen tosprogede elever. Indsatsen beskrives hvis og såfremt skolen får tosprogede elever.

A 4. Overgange og sammenhænge

Dagtilbud og skole/SFH

På Borbjerg Skole starter børnehavebørnene i førskole 1. maj. Der er aftalt procedure for faste tiltag i form af besøg og møder.

Der holdes særskilte møder omkring børn med særlige behov, hvor SFH-leder, skoleleder, børnehaveklasseleder, barnets kommende primærpædagog i SFH og personale fra børnehaven deltager.

Ved lærerskift

På Borbjerg Skole oplever eleverne planlagte lærerskift i forbindelse med, at de starter i 1. klasse, og igen når de starter i 4. klasse.

Børnehaveklasse – 1. klasse

Børnehaveklasselederen overleverer børnene på et klyngemøde i juni, hvor relevante kommende lærere i 1. klasse deltager. Oplysninger om følgende skal videregives:

- Placering i LUS
- Bogstavkendskab og fonologisk opmærksomhed
- Sprogforståelse og ordforråd
- Sproglige vanskeligheder, herunder hvilke tiltag, der har været iværksat omkring eleven.
- Sociale kompetencer
- Personlige forhold

Mødet lægges ind i årsplanen for klynge 1.

3. klasse – 4. klasse

For at sikre kontinuitet i elevernes læse-, skrive- og staveudvikling deltager dansk-/klasselæreren i 3. kl. i et teammøde i klynge 2 i juni, hvor relevante kommende lærere i 4. klasse deltager. Oplysninger om følgende skal viderebringes:

- Elevernes placering i LUS
- Resultater af seneste læsetest
- Resultater af staveprøver indført i skema for ST-prøverne (bilag 4)
- Elevernes placering i skriveudviklingsskemaet
- Nærmere beskrivelse af elever i læsevanskeligheder i forhold til typer af vanskeligheder samt hvilke tiltag, der har været iværksat omkring eleven, herunder specialundervisning og it-kompenserende værktøjer.
- Sociale kompetencer
- Personlige forhold

Mødet lægges ind i klyngernes årsplaner.

Øvrige lærerskrift i dansk

Ved øvrige lærerskrift i dansk, aftales, såfremt det er muligt, et møde mellem afgivende og modtagende dansklærer, hvor oplysninger om følgende videregives:

- Elevernes placering i LUS
- Resultater af seneste læsetest samt staveprøve
- Elevernes placering i skriveudviklingsskemaet
- Nærmere beskrivelse af elever i læsevanskeligheder i forhold til typer af vanskeligheder samt hvilke tiltag, der har været iværksat omkring eleven, herunder specialundervisning og it-kompenserende værktøjer.
- Sociale kompetencer
- Personlige forhold

Ved skoleskift

Eleverne på Borbjerg Skole skal skifte skole efter 7. klasse. Skave Skole er overbygningsskole for eleverne, nogle vælger anden skole.

Borbjerg Skole - Skave Skole

Der er på nuværende tidspunkt ikke aftalt noget i forhold til, hvilke oplysninger Skave Skole ønsker at modtage.

Skolelederen på Borbjerg Skole tager initiativ til et møde mellem læsevejlederne på Skave, Mejrup og Borbjerg Skole, hvor det aftales hvilke oplysninger, der skal videregives, og hvordan overleveringen skal foregå.

Borbjerg Skole – øvrige skoler

Ved øvrige skoleskift medfølger følgende, såfremt forældrene har givet tilladelse hertil:

- Elevens porteføljemappe
- Skema om elev fra Borbjerg Skole (bilag 3) indeholdende generelle informationer samt oplysninger om dansk, matematik og andre fag

Skole og SFH

Lærere og pædagoger omkring indskoling har årligt 4-5 storklyngemøder, hvor elever i vanskeligheder af faglig og/eller social karakter debatteres. Det aftales hvilke børn, der er fokusbørn i den kommende periode, og hvilke tiltag skole og SFH iværksætter for at afhjælpe barnet.

I bh.kl.-2.kl. deltager klassens pædagog i undervisningen 60 lektioner om året. Desuden deltager en fjerde pædagog i 60 lektioner fordelt i klasserne efter behov. Timerne kan lægges i alle fag, men bruges primært i dansk.

På mellemtrinnet deltager klassens kontaktpædagog i klasseteammøder.

På Borbjerg Skole vægtes det tætte samarbejde mellem skole og SFH højt. Derfor er der i det daglige tæt kontakt mellem klasselærer og kontaktpædagog i de enkelte klasser. Desuden er alle lærere og pædagoger

forpligtigede på at viderebringe informationer omkring det enkelte barn – gode som dårlige, faglige som sociale – der kan være afgørende for barnets fortsatte trivsel.

Tiltag, der giver mulighed for at gøre erfaringer med læsning og skrivning i og uden for skolen, kan være:

- Spil
- Opskrifter
- Indkøbssedler
- Computer, playstation og wii
- Børnene skiftes til at læse afkrydsningsskemaet højt
- Højtlesning

B. Evaluering af læsning

Den eksterne evaluering består af de nationale test i læsning i 2., 4. og 6. klasse samt de kommunalt bestemte læseprøver markeret med fed i følgende tabel. Resultaterne af disse indsendes til kommunes læsekonsulent på det i tabellen anførte tidspunkt. De øvrige prøver er en del af den interne evaluering.

Klasse	Test	undersøger	Tidspkt.	Testtager
Læsetests				
0.	KTI	Læseparathed	Sept	Bh.kl.leder
	Elbros sprogvurdering	Bogstavkendskab	Aug og apr/maj	Bh.kl.leder
1.	OS-64	Afkodning Ordlæseprøve	Marts Indsendes 1. april	Dansklærer
2.	OS 120	Afkodning Ordlæseprøve	Marts	Dansklærer
3.	DVO	Screening for elever i risiko for udvikling af ordblindhed.	August. Indsendes.	Dansklærer. Testlærer tester elever indenfor risikogruppen.
	DVO	Retest af elever i risikogruppe	maj	Testlærer
	SL 60	Læseforståelse. Sætningslæseprøve	Marts Indsendes 1. april	Dansklærer
4.	SL 40	Læseforståelse. Sætningslæseprøve	Marts	Dansklærer
5.	LÆS 5	Læsning/selvurdering Tekstlæsning.	Februar	Dansklærer
6.	TL1	Læsn. af forskellige tekster/forståelse	September Indsendes 1. oktober	Dansklærer
7.	TL2	Læsn. af forskellige tekster/forståelse	September	Dansklærer
Retstavnning				
2.	ST2	Problemer i stavning	Marts	Dansklærer
3.	ST3	do	Sep/marts	Dansklærer
4.	ST4	do	Sep/marts	Dansklærer
5.	ST5	do	Sep/marts	Dansklærer
6.	ST6	do	Sep/marts	Dansklærer
7.	ST7	do	Sep/marts	Dansklærer

Sprogvurderingen i bh.kl. tages og rettes af børnehaveklasselæreren, som herved opnår indsigt i elevernes skriftsproglige forudsætninger.

Gruppe- og staveprøver tages og rettes af klassens dansklærer, som herved opnår indsigt i elevernes læse- og skriveudvikling. Oversigten over hele klassens resultat lægges i klassens hængemappe på kontoret.

Som del af den interne og løbende evaluering, sker følgende:

- Eleverne i indskolingens luses mindst to gange om året.
- Den enkelte elevs læseudvikling dokumenteres i porteføljemappen på alle klassetrin mindst to gange om året.
- Fra 3. kl. vurderes elevernes skriveudvikling mindst en gang om året ud fra skriveudviklingsskema (bilag 2)
- Fra 3. kl. tages ST-prøven til det pågældende klassetrin i efteråret og igen om foråret.

Der afholdes klassekonferencer med deltagelse af dansklæreren, relevante faglærere og læsevejlederen på alle klassetrin på baggrund af en eller flere tests. Fokus lægges på lærerens overvejelser over læseindsatsen i klassen og elevernes læseudvikling. Dette sker for at sikre, at mål for læseindsats og evalueringsresultatet danner grundlag for refleksion over den fremtidige pædagogiske praksis.

Eleverne inddrages i evalueringen, så de har mulighed for at være aktive og bevidste om egen læring i forhold til læsning og skrivning, på følgende måder:

- Ved udvælgelse af materialer til portefølje
- Ved fastsættelse af egne læringsmål, samt opfølgning på disse
- I indskolingens ved samtale og elevens eget LUS-skema

Resultaterne af den eksterne og interne evaluering samt den besluttede opfølgning beskrives i elevplanen, dvs. at elevplanen fra 3. klasse skal indeholde en beskrivelse af elevens læse-, skrive- og staveudvikling. Elevplanen danner grundlag for samarbejdet med forældrene.

C. Organisering og ansvarsfordeling

C 1. Dansklæreren og faglærerne

Dansklæreren har det primære ansvar for læseundervisningen i indskolingen.

På mellemtrinnet bliver læseundervisningen et fælles anliggende for dansklæreren og faglærerne. Dansklærerens opgave består i at lære eleverne at læse, mens faglærerne er medansvarlige for at give eleverne gode læsevaner i fagene.

Hvert fag har sit sprog, f.eks. et særligt begrebs- og ordforråd, sine egne tekstgenrer og sproglige træk, som eleverne må have viden om. Det er derfor vigtigt, at arbejde målrettet med elevernes bevidsthed om læsemåder og strategier for læsning af fagets tekster og sprog.

Det er derfor faglærernes ansvar, at:

- Arbejde målrettet med elevernes tilpasning af læsning til tekst og læseformål.
 - Her tænkes på forskellige læseteknikker, det kunne f.eks. være skimmelæsning, søgelæsning og orienteringslæsning.
- Arbejde med elevernes faglige begrebs- og ordforråd i det enkelte fag
- Arbejde med elevernes forståelse af tekstens særlige genre og tekststruktur
- Arbejde med læseforståelsesstrategier og strategier for læring før, under og efter læsning.

Arbejdet med elevernes faglige begrebs- og ordforråd starter, når eleverne møder faget, mens det øvrige arbejde starter når eleverne møder tekst i faget.

Dansklæreren og faglærerne på mellemtrinnet samarbejder om læsning i fagene, og tilrettelægger perioder, hvor læsebåndet bruges til undervisning i forskellige læseteknikker, læseforståelsesstrategier og strategier for læring før, under og efter læsning. Perioderne lægges fast i den enkelte klasses årsplan for dansk.

Det er dansklærerens ansvar at:

- Lære eleverne at læse, skrive og stave
- Sikre, at læsebåndet i perioder bruges til undervisning i forskellige læseteknikker, læseforståelsesstrategier og strategier for læring før, under og efter læsning, og dette fastlægges i årsplanen.
- Tage og rette gruppe- og staveprøver
- Udlevere prøveresultater til læsevejlederen

For at styrke læsning i og på tværs af alle fag, deltager tre lærere fra mellemtrinnet og skolens læsevejleder i det kommunalt tilrettelagte kursus "Giv plads til læsning i fagene" med opstart i skoleåret 12/13

C 2. Skolens læsevejleder

Skolens læsevejleder fungerer som inspirator, vejleder og koordinator af skolens læseundervisning. Hun deltager i at omsætte råd og konklusioner i praksis.

Det er læsevejlederens ansvar/opgave at:

- Indkalde til klassekonferencer, lave dagsorden samt sikre, at der tages referat.
- Deltage i det første forældremøde i 1. kl., hvor forældrene orienteres om sammenhængen mellem den tale- og skriftsproglige udvikling, om læsning og om, hvordan forældrene bedst støtter deres barns sprog- og læseudvikling.
- Samarbejde med børnehaveklasselederen omkring den forebyggende og foregribende indsats i børnehaveklassen
- Samarbejde med dansklæreren i 1. klasse omkring den forebyggende og foregribende indsats i 1. klasse
- Holde sig ajour med ny viden omkring læsning
- Informere kolleger om nyt inden for læsning og læseforskning på bl.a. klynge-, lærer- og pædagogiskrådsmøder
- vejlede kolleger og ledelse i forhold til indhold, metoder, tilrettelæggelse og evaluering af en differentieret undervisning i dansk
- Bidrage til at styrke og udvikle dansklærerens kompetencer i forbindelse med evaluering og målsætning af læseudvikling for den enkelte elev
- Deltage i kommunalt fagligt netværk for læsevejledere bestående af netværksmøder og konference på skolekom
- Implementere og vedligeholde – i tæt samarbejde med ledelse og kolleger – skolens handleplan for læsning
- Samarbejde med skolens støttecenter og pædagogiske læringscenter
- Samarbejde med sprogpædagoger i skoledistriktets dagtilbud
- Udarbejde foldere til forældre med børn i børnehaveklasse og 1. klasse

Klassekonference

Der afholdes en årlig klassekonference på alle klassetrin. Dansklæreren og relevante faglærere deltager. Læsevejlederen indkalder til mødet, laver dagsorden og har ansvaret for, at der skrives referat. Fokus lægges på lærerens overvejelser over læseindsatsen i klassen og elevernes læseudvikling for at sikre, at mål for læseindsats og evalueringresultatet danner grundlag for refleksion over den fremtidige pædagogiske praksis. I denne proces er det læsevejlederens opgave at styrke og udvikle dansklærerens kompetencer i forbindelse med evaluering og målsætning af læseudvikling for den enkelte elev, samt at vejlede i forhold til indhold, metoder, tilrettelæggelse og evaluering af en differentieret undervisning i dansk.

Løbende vejledning

Den enkelte lærer kan til enhver tid bede om et møde med læsevejlederen, hvis dette ønskes.

Læsefaglige emner og problemstillinger kan tages op på klyngemøder, lærermøder og PR-møder på læsevejlederens foranledning såvel som ledelsens, lærernes og pædagogernes.

Læsevejlederens uddannelse

Det tilstræbes til enhver tid, at skolens læsevejleder har den af ministeriet godkendte læsevejlederuddannelse og solid undervisningserfaring med faget dansk samt, at hun løbende efteruddannes.

Funktionsbeskrivelse

Der er udarbejdet en funktionsbeskrivelse for læsevejlederen, som beskriver de opgaver, som skolens ledelse ønsker, at læsevejlederen varetager, samt de samarbejdsrelationer som læsevejlederen indgår i.

C 3. Pædagogisk læringscenters funktion

C 4. Støttecentrets funktion

C 5. Skolefritidshjem SFH

C 6. Forældresamarbejde

Forældre er rollemodeller for deres børn, både når de taler, læser og skriver. En god sprogudvikling og dermed forudsætningerne for en god læseudvikling skabes primært i hjemmet.

For at underbygge forældrenes afgørende betydning for barnets sprog- og læseudvikling gøres følgende:

- Læsevejlederen deltager i det første forældremøde i 1. kl., hvor forældrene orienteres om sammenhængen mellem den tale- og skriftsproglige udvikling, om læsning og om, hvordan forældrene bedst støtter deres barns sprog- og læseudvikling.
- Dansk læreren orienterer på forældremødet i aug./sept. forældrene om det særlige ved læseundervisningen på klassetrinnet og om, hvordan forældrene bedst støtter deres barns sprog- og læseudvikling.
- Dansk læreren aftaler på hvert klassetrin med forældrene, hvor meget eller hvor længe, der skal læses hver dag.
- Dansk læreren orienterer forældrene grundigt om barnets læseudvikling i elevplanen samt ved skole/hjem-samtaler, og det aftales, hvad parterne hver især gør fremadrettet for at støtte barnets læseudvikling.
- Dansk lærer og evt. læsevejleder drøfter en tidlig indsats med forældrene, hvis barnet har forsinket sprog- og læseudvikling, eller hvis der er læsevanskeligheder i familien.
- Børnehaveklasselederen orienterer (evt. i samarbejde med læsevejlederen) på forældremødet i aug./sept. om sammenhængen mellem den tale- og skriftsproglige udvikling, om hvordan

forældrene bedst støtter deres barns sproglige udvikling, samt om vigtigheden af at orientere skolen om læsevanskeligheder i familien.

- Forældrene til børn i børnehaveklasse og 1. klasse får udleveret foldere med gode råd om, hvordan de kan hjælpe og støtte deres barns sprog- og læseudvikling, samt liste over gode oplæsningsbøger.

D. Kompetenceudvikling og videndeling

Læsevejlederen

Det tilstræbes til enhver tid, at skolens læsevejleder har den af ministeriet godkendte læsevejlederuddannelse og solid undervisningserfaring med faget dansk samt, at hun løbende efteruddannes.

Dansklærere

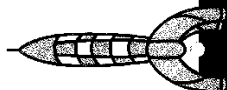
Dansklærerne i indskoling har alle deltaget i et kommunalt udbudt kursus om LUS. Nye lærere tilbydes LUSkursus eller vejledning fra læsevejlederen i at anvende LUS, hvis LUS er nyt for dem.

Faglærere

Tre lærere fra mellemtrinnet og skolens læsevejleder deltager i det kommunalt tilrettelagte kursus "Giv plads til læsning i fagene" med opstart skoleåret 12/13

Model af de fire trin

MODEL

1. FASE

Leg og skriv

- Du skriver krusetuller
 - Du skriver bogstaver i række
 - Du skriver nogle ord med de rigtige bogstaver
 - Du skriver nogle ord helt korrekt
 - Du skriver hemmelige tegn
 - Du efterligner andres måde at skrive på
 - Du kender til ord
 - Du kender skriveretningen
 - Du ved selv, hvad du har skrevet
 - Du ved, at man kan skrive til andre
 - Du skriver om egne oplevelser
 - Du vil gerne lave opgaven godt
- Du kan nu lege med ord og skrive**

2. FASE

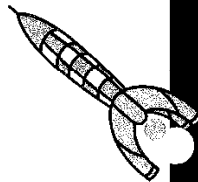
Skriv løs

- Du skriver, som du taler – berettende
 - Du forbinder sætninger med "og" og "og så"
 - Du skriver lange sætninger
 - Du skriver nogle ord på de rigtige pladser
 - Du får de fleste ord med, når du skriver
 - Du er begyndt at bruge punktum
 - Du skriver, som du tænker uden at planlægge forinden
 - Du skriver for at skrive
 - Du skriver korte sætninger med ligefrem ordstilling
 - Du skriver med et indhold, du kender godt
 - Du fortæller en historie ordnet efter tidstfølgen
 - Du begynder at bruge gener
 - Du bruger ofte de samme ord
 - Du holder styr på, hvad der er skrevet, og hvad der mangler
- Du kan nu skrive løs**

3. FASE

Skriv med idé

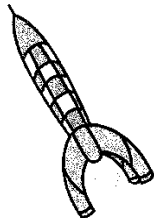
- Du fastholder din fortæller i 1. eller 3. person
 - Du vælger dækkende ord
 - Du laver pauser med punktum
 - Du skriver ud fra flere sanser
 - Du anvender forskellige ord for samme ting
 - Du vælger faste udtryk
 - Du fastholder udsagnsords tid
 - Du begrænser brugen af "og" og "og så"
 - Du kan skrive refererende og beskrivende
 - Du skriver til en bestemt modtager
 - Du begynder at kende forskellige gener
 - Du kan begynde en sætning med fx småord eller tidsbiord
 - Du kan flytte rundt på afsnit med hjælp
 - Du vælger genre med hjælp
 - Du laver pauser med nyr afsnit
 - Du er opmærksom på indholdet
 - Du finder selv på ideer og bruger dem
 - Du kan rette undervejs eller efter endt skrivning
- Du kan nu skrive med idé**

4. FASE

Skriv med overblik

- Du skriver i flere genrer
 - Du disponerer stoffet
 - Du kan ændre tempoet i sproget, fx veksle mellem lange og korte sætninger
 - Du bruger billedsprog
 - Du bruger sammenligninger
 - Du skriver, så læseren får en aktiv rolle
 - Du er god til at lave beskrivelser
 - Du kan anvende replikker
 - Du bruger forskellige sætningsopbygninger
 - Du skriver til en konkret modtager
 - Du er bevidst om budskabet
 - Du skriver argumenterende og kommenterende
 - Du kan lave ydre og indre personbeskrivelser
 - Du kan skifte synsvinkel – fortællersyn
 - Du indhenter oplysninger fra mange kilder
 - Du planlægger det skriftlige arbejde og kan selvstændigt rette i det
 - Du er opmærksom på, om dit indhold nøjagtigt svarer til opgaven
- Du kan nu skrive med overblik**

Bilag 2

Trin 1	Begyndende bogstavbevidsthed/sproglig opmærksomhed
1a	Gengive antal stavelser i ord
1b	Danne sammensatte ord
1c	Gengive antal lyde i ord
1d	Omsætte sproglyde til bogstaver

Trin 2	Lydret stavning
2a	Skrive én vokal i hver stavelse
2b	Gengive relevante konsonanter
2c	Gengive relevante vokaler
2d	Benævne alle bogstaver ved lyd eller navn i et givet ord
2e	Gengive relevante bogstaver i korrekt rækkefølge
2f	Skelne mellem lydrette konsonanter i indlyd
2g	Skelne mellem lydrette konsonanter i udlyd

Trin 3	Lydfølgeregler
3a	Lydrette og ikke-lydrette bogstaver/ord
3b	Forvekslingskonsonanter
3c	Konsonantforbindelser i forlyd
3d	Skelne mellem korte og lange vokaler
3e	Lang vokal er lydret
3f	Vokalforveksling – æ eller e?
3g	Stunt d
3h	Vokalforveksling – e eller i?
3i	Konsonantforbindelser i udlyd
3j	Stunt h
3k	Vokalforveksling – ø eller y?
3l	Stunt g
3m	Vokalforveksling – å, o eller u?
3n	Stunt v
3o	Kort vokal med dobbelt konsonant
3p	Konsonanten r

Trin 4	Morfemer
4a	Små og store bogstaver
4b	Morfemer og ords stamform
4c	Navneords endelser
4d	Udsagnsords endelser
4e	Tillægsords endelser
4f	Stedord

4g	Opdeling af sammensatte ord i rodformer
4h	Sammenbinding af ord
4i	Regler for sammenskrivning af ord
4j	Forstavelser
4k	Afledningsendelser
4l	Endelserne – ene og ende
4m	Nutids-r
4n	Låneord

Trin 5	Beherskelse
5a	Skelne mellem hans/sin
5b	Skelne mellem ligge/lægge og sidde/sætte
5c	Skelne mellem ad og af
5d	Skelne mellem nogen og nogle
5e	Skelne mellem at og og
5f	Stave almindelige fremmedord korrekt
5g	Anvende almindelige forkortelser
5h	Anvende regler for sammenskrivning eller særskrivning af forbindelser af forholdsord og biord

Bilag 3

Oplysninger om elev fra Borbjerg Skole

Elevens navn:		Klasse:	
Ny skole:			
Ny klasselærer:		Afgivende klasselærer:	

Dansk		
Resultat af seneste læsetest:		Bemærkninger:
Resultat af seneste staveprøve:		Bemærkninger:
Skriveudvikling:		Bemærkninger:
Læsevanskeligheder:		Tiltag:

Matematik		
Resultat af seneste matematiktest:		Bemærkninger:
Vanskeligheder:		Tiltag:

Andre fag		
		Bemærkninger:
		Bemærkninger:
		Bemærkninger:
Generelle oplysninger		
Socialt:		
Andet:		

